

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФАРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Іванова А. Д.

Науковий керівник: Савченко А. О.

Національний фармацевтичний факультет, м. Харків, Україна

an.ivanova2014@gmail.com, ay01031986@gmail.com

Вступ: фармація – це галузь науки про лікарські засоби та їх застосування – комплекс дисциплін, що вивчають проблему виготовлення, безпеки, зберігання, відпуску, та маркетингу лікарських засобів. Фармація, як галузь хімічних та медичних знань почала розвиватись дуже давно. Згадки про застосування рослин для лікування можна зустріти в творах Діоскорида, Гіппократа, Галена, Парацельса, Авіцени та ін.

Мета роботи: Здійснити дослідження основних етапів становлення та розвитку фармації в Україні в історичному аспекті.

Матеріали та методи: узагальнення та систематизації матеріалів і наукових публікацій з метою об'єктивно-достовірного відтворення історичних фактів; метод аналізу матеріалів, документів органів управління у галузі фармації України.

Результати дослідження: Фармацевтична діяльність в Україні має довгу історію, яка починається з часів Київської Русі. На території України були розвинені такі види фармацевтичної діяльності, як виготовлення лікарських засобів, їх зберігання та продаж.

У XIII-XIV століттях у Києві та інших містах було створено аптеки, де виготовляли ліки на основі рослинних компонентів. У XVIII столітті на території України було засновано перші державні аптеки. У XIX столітті в Україні було відкрито низку фармацевтичних шкіл, що забезпечило підготовку фахівців в галузі фармації.

Після Другої світової війни фармацевтична галузь в Україні була націоналізована. З 1960-х років в Україні було започатковано виробництво великої кількості лікарських засобів, що сприяло поліпшенню стану здоров'я населення.

Розвиток фармації в Україні можна поділити на декілька етапів.

Стародавні часи. Відомості про використання лікарських рослин на території України відзначаються ще з часів Київської Русі. В XII ст. в Києві була заснована перша аптека. У XIV-XVI ст. фармацевтична діяльність розвивалась в багатьох містах України, де були створені аптеки і виготовлялися ліки з використанням рослинних компонентів.

Розвиток національної фармацевтичної галузі в Російській імперії. У другій половині XVIII ст. на території України було засновано перші державні аптеки, які стали фундаментом подальшого розвитку фармацевтичної галузі в Україні. У 1805 році в Харкові було відкрито першу фармацевтичну школу в Російській імперії. У другій половині XIX ст. на території України було відкрито кілька фармацевтичних інститутів.

Радянський період. У 1917 році в Україні було націоналізовано всі приватні аптеки. У 1920 році було створено Комісію по боротьбі з нелегальною торгівлею наркотиками та отрутою, що забезпечила контроль за виробництвом і торгівлею лікарськими засобами. У 1930-х роках в Україні було започатковано виробництво більшості лікарських засобів на місцевих заводах.

Історія розвитку фармації в Україні можна поділити на два напрями: центрально-український (на розвиток вплинуло перебування в складі російської імперії) та західноукраїнський (визначався тим, що шість століть українські землі перебували в складі Польського королівства, Австро-Угорської імперії та панської Польщі).

У XVII столітті у Львові працювало 15 дипломатичних лікарів, 5 цирульників-хірургів, нараховувалось 15 аптек. Фармацевти у Львові не тільки задовольняють потреби громадян у ліка, а й забезпечують ними Польщу та Західну Європу.

Розвиток аптечної справи в центральній та східній Україні у XVIII столітті визначався законодавством Російської імперії. У 1701 році Петро I наказав

відкрити в Москві першу приватні аптеку, заборонивши продаж ліків в інших місцях. Відтоді було запроваджено аптечну монополію.

Перша в Києві аптека відкрилась в Печерську в 1709 році. Міською владою надавались привілеї аптекам в порівнянні з торговими підприємствами: ніхто не має права відкривати інші аптеки в місті чи районі без згоди власника, який був першим. Також фармацевтів звільняли від військової служби, їх іменували почесними громадянами міста.

У 1715 році з дозволу Петра I в Києві відкрилася державна аптека. Згодом було відкрито першу аптеку, яка забезпечувала ліками військові частини, госпіталі, чиновників Київської губернської канцелярії та цивільне населення.

Наприкінці XVIII – на початку XIX століття аптеки перетворювались на торгові підприємства зі спеціальними виробничими приміщеннями для виробництва лікарських, ветеринарних і косметичних засобів. Оснащення аптек було різним та залежало від фінансових можливостей власника.

Аптеки розрізнялись за призначенням та організаційною структурою розрізняли королівські, громадські, регіональні, військові, сімейні, гомеопатичні та дрогерії. Дрогеріями називали аптеки або магазини гігієни і санітарії, власникам якого було заборонено використовувати слово «аптечний». Там покупцям пропонували хімічну та рослинну продукцію, косметичні засоби, перев'язувальний матеріал та деякі ліки заводського виробництва, які можна було відпускати без рецепта лікаря. Більшість аптек були публічними, вони обслуговували різні верства населення. З середини XIX століття Гомеопатичні аптеки стали популярними.

Контроль за роботою аптек в 19 столітті здійснювали міські, обласні, районні лікарні та інспектори. У 1865 році в Києві працювало 14 аптек, майже всі вони були приватними. Державні аптеки залишилися лише в обласних центрах, але вони переважно здавалися в оренду приватним фармацевтам. У 1838 році для спеціалістів фармацевтичних ступенів у Російській імперії були введені «правила про іспити медичних, ветеринарних і фармацевтичних чиновників».

Існувало три ступені, а саме, аптекарський помічник, провізор і аптекар. 1845 році звання «аптекар» було замінено вищим фармацевтичним ступенем – магістром фармації.

Перед Першою світовою війною фармацевтичне виробництво було перенесене з аптек на заводи, але фармацевтична промисловість розвивалась дуже повільно. Сировина та обладнання закуповувалася за кордоном. Тому в сфері постачання лікарських препаратів російська імперія повністю залежала від Германії.

Після жовтневого перевороту стара система почала повністю розпадатися. Кількість аптек скоротилася через повну відсутність джерел поповнення ліків. 28 грудня 1918 року радянська влада видала декрет про націоналізацію аптек. Відповідно до нього все майно аптек було передано патронату народних комісаріатів охорони здоров'я. За націоналізацією аптек було націоналізовано заводи.

У 1920 році було оприлюднено «Декрет про націоналізацію аптечної справи», який не тільки передбачав передачу всіх аптек у державне управління, але й забороняв продаж ліків, а також давав ліцензію на відпуск виключно на використання державним аптечним установам. Крім того, замість торгівлі медикаментами запроваджено централізовану систему розповсюдження ліків.

Революція та війна знищила існуючі в Україні системи охорони здоров'я та аптеки, і їхнє відновлення мало бути важким із настанням мирного часу. Лише після того, як республіканці почали відновлення ринкових відносин, аптечна діяльність стабілізується, а потім поступово відроджується.

З 1961 року українські фармацевти об'єдналися в наукове фармацевтичне товариство, яке за радянської влади входило до Всесоюзного фармацевтичного товариства і підтримувало зв'язки з міжнародною організацією фармакологів, заснованою в 1966 році. У процес відбудови країни після Великої Вітчизняної війни змінюється організація і керівництво фармацевтичною справою.

Таким чином, після отримання незалежності Україна стала повноправним учасником світового ринку фармацевтичних послуг та продукції. Сьогодні українські компанії активно працюють на міжнародному ринку фармацевтики, виготовляють та експортують велику кількість лікарських засобів. Також в Україні створено сучасну систему фармацевтичної освіти, що забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців в галузі фармації. Фармацевтична промисловість України включає в себе виробництво лікарських засобів та виробів медичного призначення, оптова та роздрібну торгівлю; та спеціалізоване зберігання та дистрибуцію через створені торговельні мережі(аптеки, аптечні пункти тощо).